

RIZIKA A PŘÍLEŽITOSTI INTERNETU - ÚVOD

Lenka Dědková

ZUR 387

2017

O ČEM BUDE DNEŠNÍ HODINA

Co jsou online rizika

Meta poznámky k online rizikům

Co nás v online rizicích typicky zajímá

CO JSOU RIZIKA SPOJENÁ S NOVÝMI MÉDII?

Co vám v hlavě vyskočí jako první?

Pokud se zamyslíte nad nejvíce ohroženou populací, kdo to je? (koho se rizika týkají?)

Týkají se online rizika vás?

CO JSOU RIZIKA SPOJENÁ S NOVÝMI MÉDII?

Především v souvislosti s dětmi a dospívajícími
netýkají se jen mladých (dospělí, stárnoucí)
my se o nich budeme bavit hodně

Proč mladí? → snaha chránit děti (jako u jiných rizik) a poskytnout jim bezpečné prostředí pro jejich vývoj

vulnerabilní (zranitelná) populace

rozšíření použití technologií

součást každodenního života

KLASIFIKACE RIZIK

Je jich mnoho, skoro vždy něco někam nepasuje

Rychlý vývoj internetu i zařízení, prostřednictvím jichž se k němu připojujeme

O CO SE MŮŽEME NA INTERNETU (PŘI POUŽITÍ INTERNETU/ TECHNOLOGIÍ) BÁT

O svůj well-being

- Fyzické zdraví
- Psychické zdraví

O svůj majetek

- Finance
- Majetek
- Osobní údaje

O ostatní

NAŠE ROLE V DĚNÍ NA INTERNETU

Pasivní příjemce obsahů

- např. příjemce e-mailů, čtenář online zpravodajství

Účastník online interakce s dalšími osobami

- např. chaty, diskuzní fóra

Iniciátor chování

- např. hraní her, psaní blogu, stahování...

NAŠE ROLE V DĚNÍ NA INTERNETU

Pasivní příjemce obsahů

- např. příjemce e-mailů, čtenář online zpravodajství

Účastník online interakce s dalšími osobami

- např. chaty, diskuzní fóra

Iniciátor chování

- např. hraní her, psaní

Stejně role můžeme mít i v oblasti samotných rizik: můžeme být pasivnější a pouze číst či sledovat závadné obsahy, můžeme se aktivně účastnit nějaké interakce s další osobou a můžeme také sami rizikové chování iniciovat.

NAŠE ROLE V DĚNÍ NA INTERNETU

Pasivní příjemce obsahů

- např. příjemce e-mailů, čtenář online zpravodajství

Účastník online interakce s dalšími osobami

- např. chaty, diskuzní fóra

Iniciátor chování

- např. hraní her, psaní blogů

Nezapomeňme, že nemusíme být „jenom“ obětí, svědkem, ale také „pachatelem“ či „spolupachatelem“.

MODEL RIZIK - EUKO

Negativní nebo pozitivní zkušenosti jsou důsledkem interakce mezi motivacemi chování a rolí (dítěte)

Motivace

Role dítěte

		Obsah: Dítě jako adresát	Kontakt: Dítě jako účastník	Chování: Dítě jako aktér
PŘÍLEŽITOSTI	Vzdělání, studium a digitální gramotnost	Vzdělávací zdroje	Kontakt s ostatními, kteří sdíli zájmy konkrétního dítěte	Samostatně iniciované nebo kolaborativní učení
	Participace a občanská angažovanost	Globální informace	Výměna v rámci zájmových skupin	Konkrétní formy občanské angažovanosti
	Kreativita a sebevyjádření	Rozmanitost zdrojů	Dítě je vyzváno/inspirováno, aby něco vytvořilo, nebo se na něčem podílelo	Vytváření obsahu uživatelem
	Identita a sociální zapojení	Rada (osobní/ohledně zdraví/sexu, atd.)	Sociální sítě, sdílení zkušenosti s ostatními	Vyjádření identity
RIZIKA	Komerční	Reklama, spam, sponzorování	Vyhledávání/sběr osobních informací („harvesting“)	Hazardní hry, nelegální stahování, hackerství
	Agresivní	Násilný/ hrůzný/ nenávislný obsah	Šikanování, harassment (obtěžování), nebo stalking (nebezpečně pronásledování)	Šikanování nebo obtěžování jiných
	Sexuální	Pornografický/škodlivý sexuální obsah	Setkávání se s cizími lidmi, lákání na schůzku	Tvoření/přenášení pornografického materiálu do počítače/na internet
	Hodnotová	Rasistické, zkreslené informace/rady (např. ohledně drog)	Sebepoškozování, nežádoucí přesvědčování	Poskytování rad např. ohledně sebevraždy/pro-anorektických

Motivace

Role dítěte

		Obsah: Dítě jako adresát	Kontakt: Dítě jako účastník	Chování: Dítě jako aktér
PŘÍLEŽITOSTI	Vzdělání, studium a digitální gramotnost	Vzdělávací zdroje	Kontakt s ostatními, kteří sdíli zájmy konkrétního dítěte	Samostatně iniciované nebo kolaborativní učení
	Participace a občanská angažovanost	Globální informace	Výměna v rámci zájmových skupin	Konkrétní formy občanské angažovanosti
	Kreativita a sebevyjádření	Rozmanitost zdrojů	Dítě je vyzváno/inspirováno, aby něco vytvořilo, nebo se na něčem podílelo	Vytváření obsahu uživatelem
	Identita a sociální zapojení	Rada (osobní/ohledně zdraví/sexu... atd.)	Sociální sítě, sdílení zkušenosti s ostatními	Vyjádření identity
RIZIKA	Komerční		Vyhledávání/sběr osobních informací („harvesting“)	Hazardní hry, nelegální stahování, hackerství
	Agresivní	hrůzný/ nenávislný obsah	Šikanování, harassment (obtěžování), nebo stalking (nebezpečně pronásledování)	Šikanování nebo obtěžování jiných
	Sexuální	Pornografický/škodlivý sexuální obsah	Setkávání se s cizími lidmi, lákání na schůzku	Tvoření/přenášení pornografického materiálu do počítače/na internet
	Hodnotová	Rasistické, zkreslené informace/rady (např. ohledně drog)	Sebepoškozování, nežádoucí přesvědčování	Poskytování rad např. ohledně sebevraždy/pro-anorektických

EUKO II

Context of development	Content	Communication
Relationships - Peers & friendship	Vulgar content shared with peers Viruses automatically sending spam emails or viruses to friends	Hate, vulgar and nasty messages Bullying by peers or strangers Creating fake SNS profile about somebody Exclusion from a group in games Being killed or cursed in games Hacked SNS or game profile by peers
Relationships - Romantic relationships	Advertisements for dating sites (including sexual or vulgar content)	Reporting fake romantic relationships Publishing sexual pictures of previous partner as "revenge" Publishing attractive pictures to attract peers Meeting online strangers for dating purposes
Relationships - Parents	Seeing inappropriate content without parents' permission	Parent-child conflicts because of the Internet Parents force child to be offline because of addiction Posting rude or vulgar comments about parents
School	Untrue information from the Internet used for school assignments School problems because of technology (i.e., viruses, slow internet)	Offensive comments about teachers or creating fake profiles of teachers School problems after being online too much
Sexuality	Commercials with sexual content (Youtube, games, web, pop-ups, e-mail) Pornographic material Sexual pictures or videos on the web (Ask, Chatroulette) Watching live pornography Viruses put pornography on computers or SNS	Sexual communication, requests, and comments Bullying with sexual content Intentional publishing of sexual pictures to attract peers in order to get likes Shared revenge porn or virtual sex

Context of development	Content	Communication
Identity & personal data	<p>Pop-ups or webpages asking for personal data Viruses automatically sending e-mails, or posting stuff or messages on Facebook</p>	<p>Stolen / sharing virtual identity (e-mail, SNS profile, avatar) Hacked or hijacked account and posting untrue or private information Pretending to be someone else (e.g., celebrities, known people, not existing people) Lying about personal data Sharing personal data (e.g., address, phone number, photos, etc.) or too many private details Requests for personal information from strangers Meeting online strangers offline</p>
Health & well-being (included addiction)	<p>Overuse or addiction problems, including headaches, reduced eating, reduced sleeping, losing friends, eye problems Seeing pro-anorexia web sites Preoccupation by nasty/sexual videos or gaming</p>	<p>Emotional problems after bullying or bothering contact Losing contact with reality</p>
Morality	<p>Racist content Illegal activities, like downloading programs, movies, and music Videos with violence Finding untrue or false information Commercials telling you to buy, download, or win something Vulgar, nasty, hate websites, images, videos</p>	<p>Racist messages Sharing illegal materials (e.g., programs, movies, music) in P2P networks Fake e-mails telling you that you can win something Commercial e-mails</p>

CO JE DOBRÉ SI UVĚDOMOVAT...

(Když uvažujeme o (online) rizicích nebo když o nich čteme)

VÝVOJOVÁ PERSPEKTIVA

Kdo jsou děti?

(Kdo jsou dospělí?)

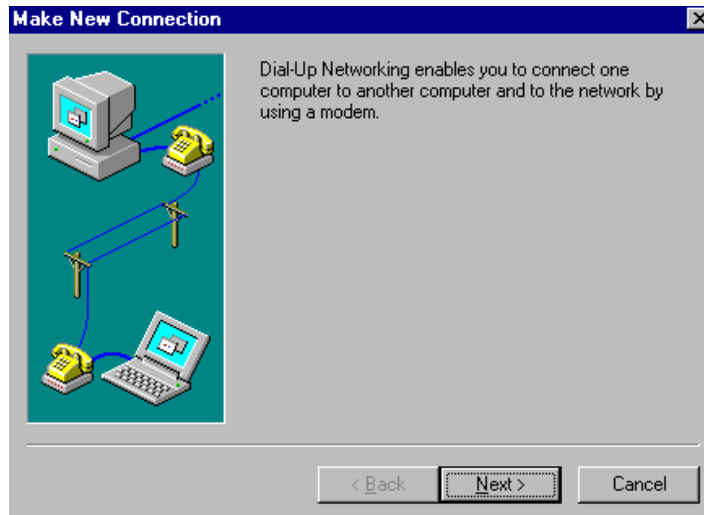
Vývojová psychologie: různá vývojová období v lidském životě, různé vývojové úkoly, různé činnosti, aktivity, hodnoty

- Lidé se (většinou) chovají v souladu se svým vývojovým obdobím
- Pro výzkum online rizik:
- Často se setkáváme s označením „dítě“ pro 0-18let; přičemž v každém vývojovém období probíhá něco jiného a pro každé vývojové období jsou rizikové jiné aktivity

„TECHNICKÁ“ PERSPEKTIVA

Rychlý vývoj technologií vs. pomalé sociální vědy

Jak měřit internet?

Always n

„TECHNICKÁ“ PERSPEKTIVA

Je nutné „měřit internet“? Je rozdíl mezi SMS a zprávou prostřednictvím messengeru? Je rozdíl mezi sledováním filmu na streamu nebo v televizi?

Rozlišují tyto věci samotní uživatelé?

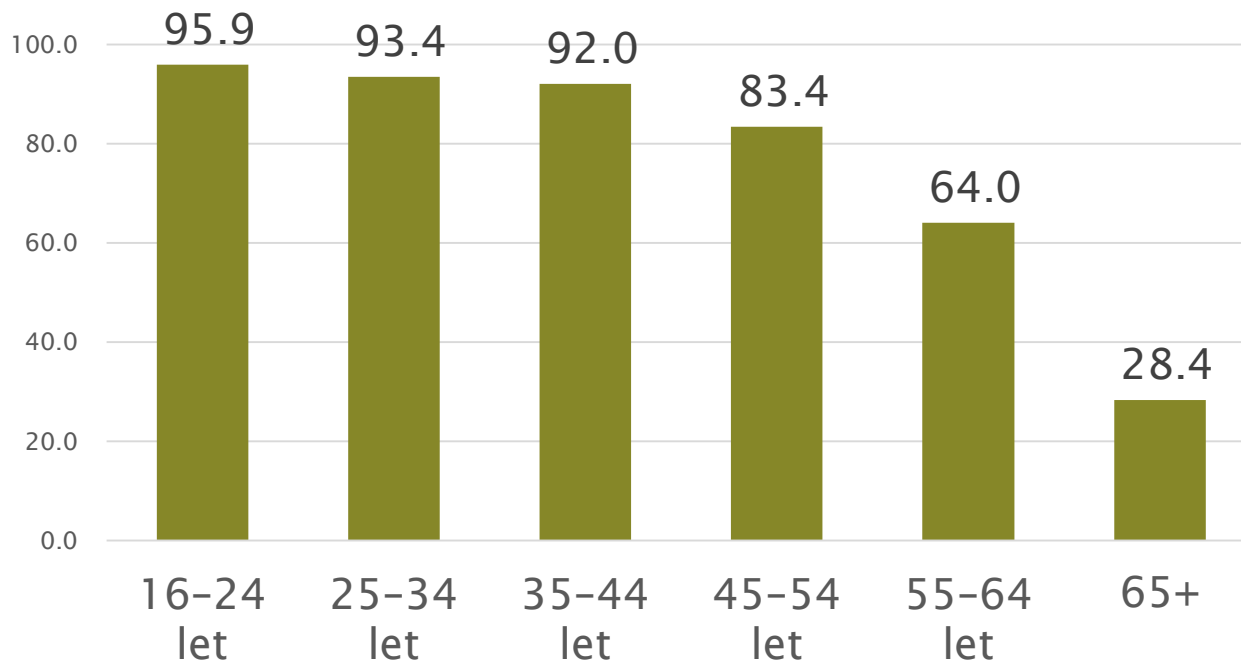
Používají lidé stejné médium stejným způsobem?

- Users & gratification perspektiva

→ posun od zkoumání média ke zkoumání smyslu (obsahu) aktivit vykonávaných prostřednictvím médií

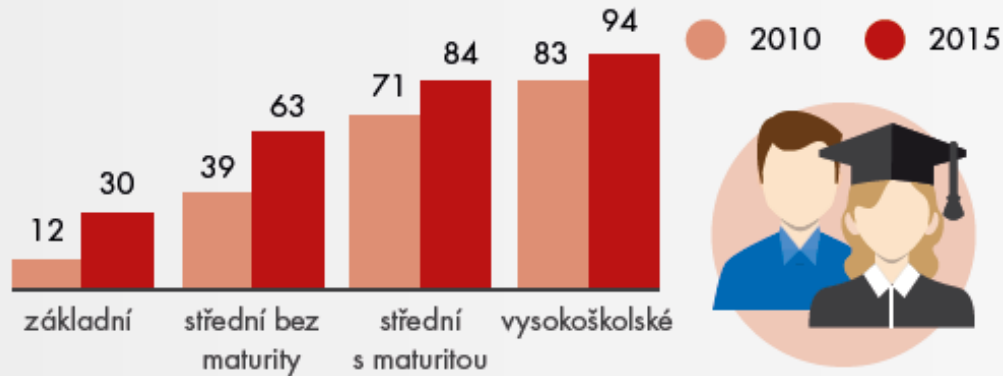
POPULACE V REPORTECH: ONLINE POPULACE ≠ OBECNÁ POPULACE

% jednotlivců v ČR používajících internet alespoň 1 týdne
(ČSÚ, 2016)

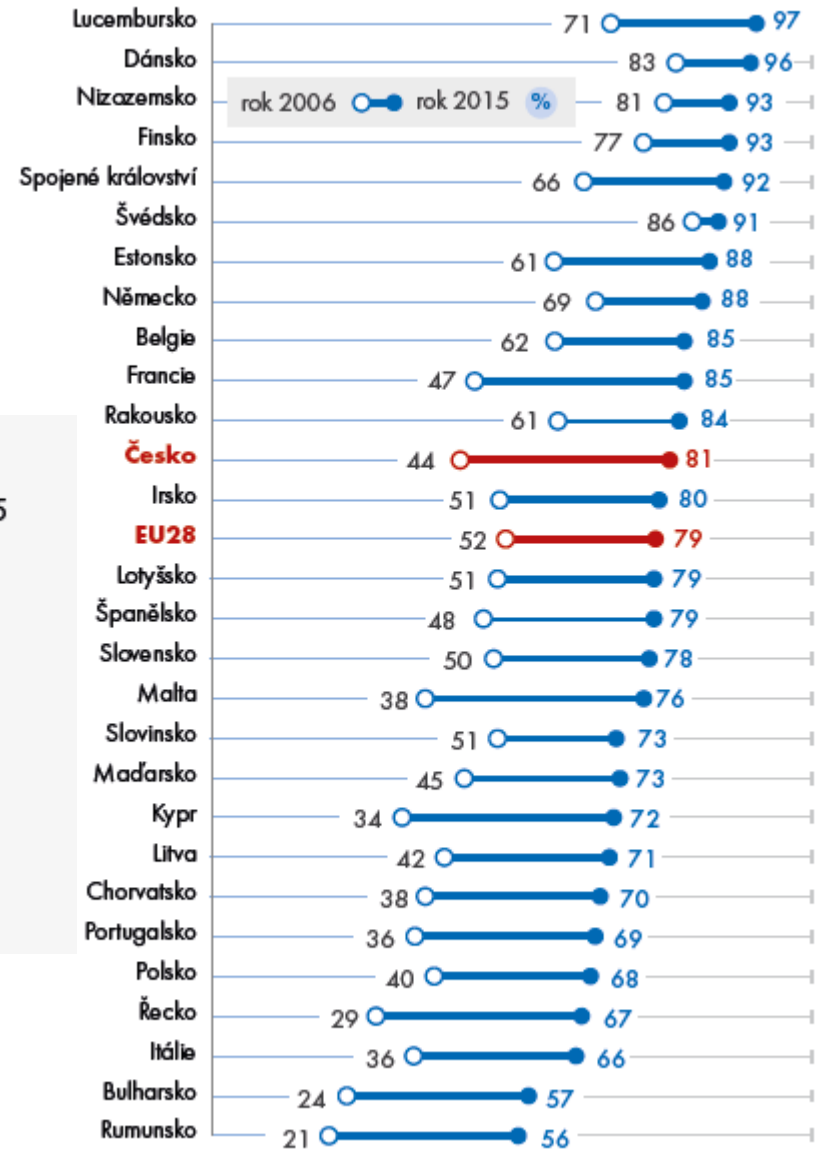
Uživatelé internetu (% jednotlivců ve věku 16 až 74 let)

Podle vzdělání:

* Pozn.: přístup z jakéhokoliv zařízení

https://www.czso.cz/documents/10180/23180875/letak_jednotlivci.pdf/f499cc8b-8215-4fac-a33c-b1fc067dccd2?version=1.1

Zdroj: Eurostat, 2016

POJETÍ ONLINE RIZIK: JAK (NE)CHÁPAT „RIZIKO“

Online riziko: v digitálním prostoru

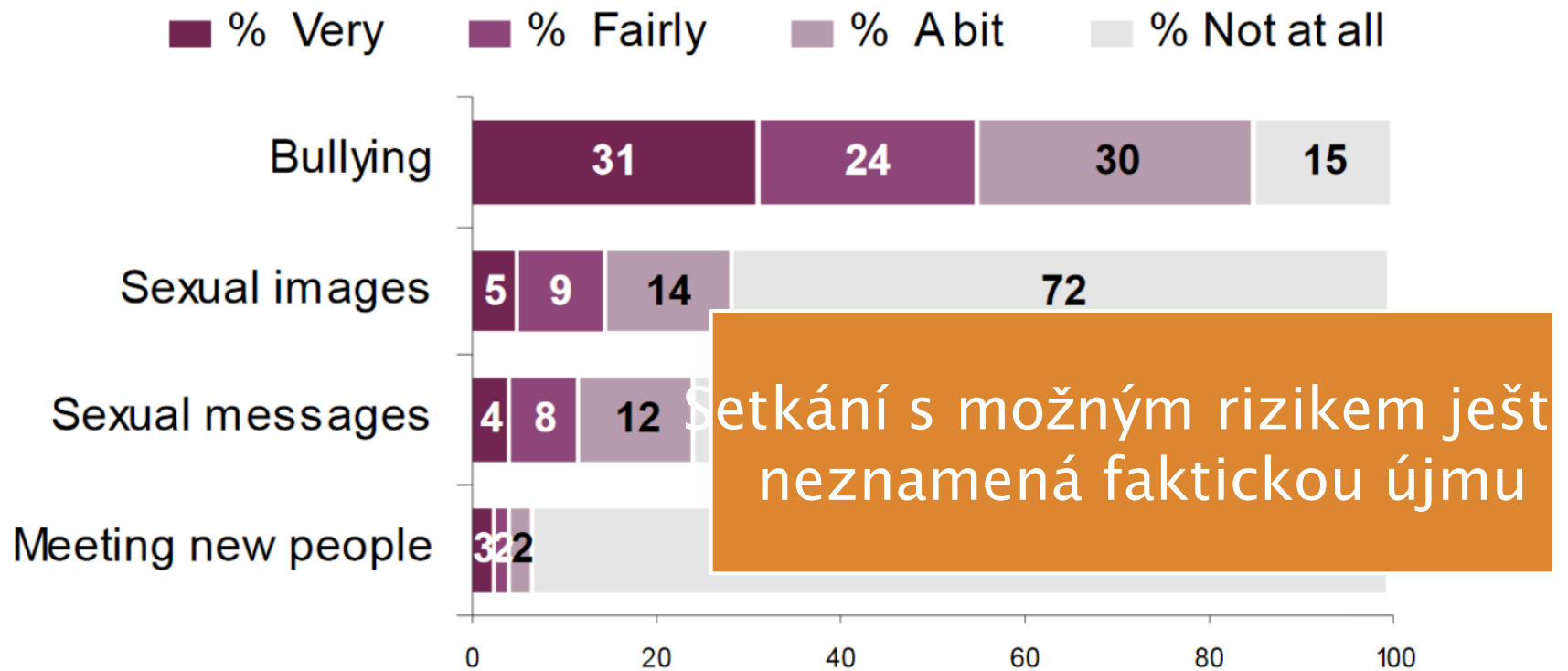
Příbuzné termíny:

- **rizikové chování:** nežádoucí fenomén ohrožující zdraví, pozitivní vývoj, před kterým je potřeba chránit (Jessor & Jessor, 1977)
- **problémové chování:** porušení uzákoněných a sociálních norem, které doprovázeno sankcemi (Jessor & Jessor, 1977)
- **antisociální chování:** vývojově dysfunkční chování (delikvence, agrese, vandalismus) (Beranová, Ježek, & Širůček, 2011)
- **Riskující chování - „risk-taking behavior“:** účast na takovém chování, které může mít neblahé důsledky a které současně může přinášet nějaké zisky (Gullone & More, 2000)

Riziko a újma

- Co je rizikové?

RIZIKO X ÚJMA

EUKO II

(<http://www.lse.ac.uk/Media@LSE/research/EUKIDSONLINE/home.aspx>)

Cíl: vytvořit výzkum zaměřený na děti a kontext, srovnatelný napříč státy, zabývající se zkušenostmi dětí s online riziky

řetření dětí (9-16 let) používajících internet a jejich rodičů ve 25 zemích

25 142 dětí plus jejich rodiče, 2010

RIZIKO, ÚJMA A....

Co nás na rizicích zajímá?

Predispozice
- Osobnostní
- Situační

Nezdolnost
Zvládání

Dopady

- Ti, kteří se s nimi setkávají x ti, kteří ne (KDO, ZA JAKÝCH OKOLNOSTÍ?)
- Ti, kteří po setkání s rizikem zažívají újmu x ti, kteří ne (PROČ?)
- K čemu setkání s rizikem (a újmou) vede? (S JAKÝMI DOPADY?)

KEYWORDS V AJ (PRO VAŠE SEMINÁRKY)

Predispozice
- Osobnostní
- Situační

- Personal characteristics
- Predictors, predispositions
- Situational context

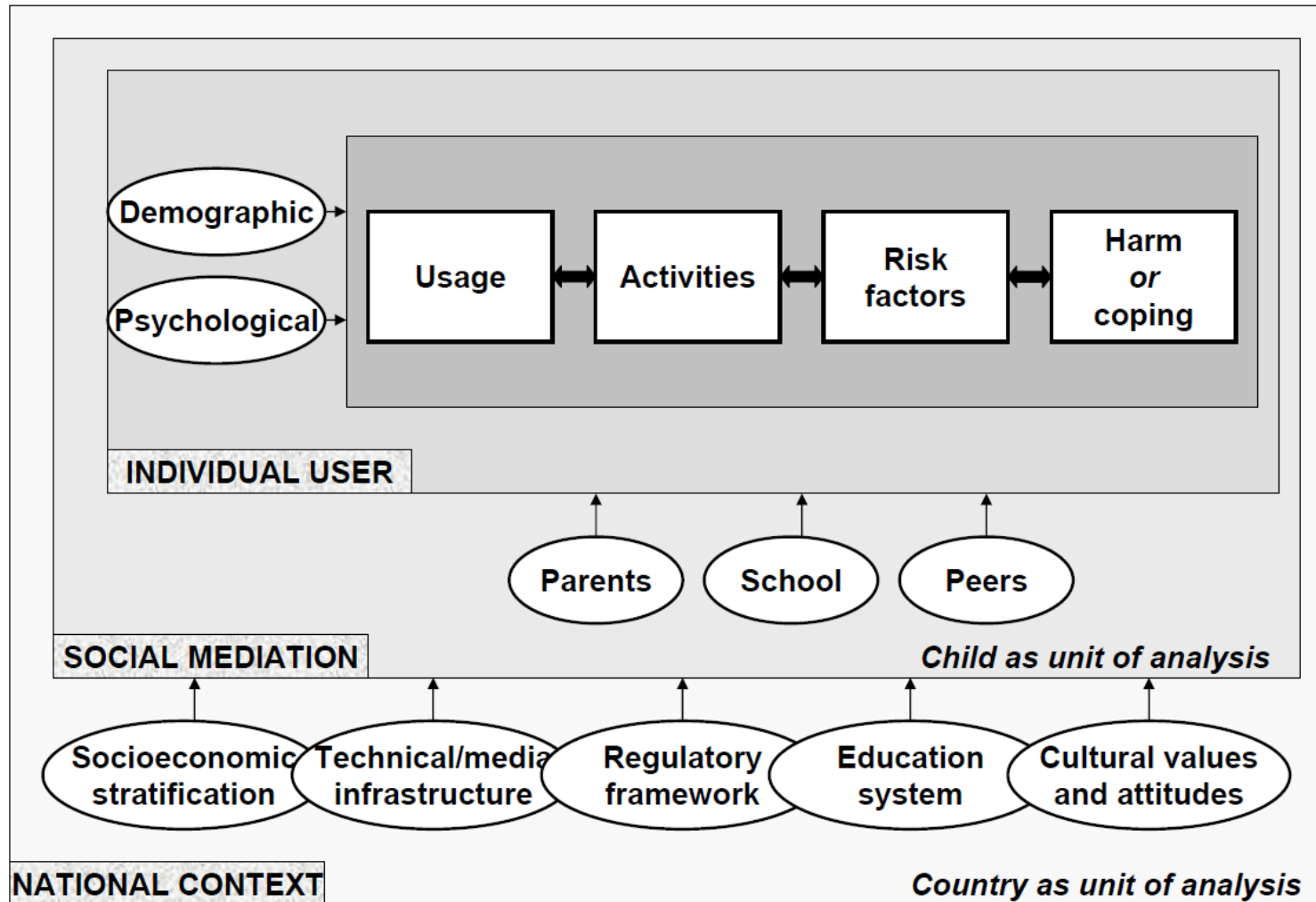
Nezdolnost
Zvládání

- Protective factors
- Risk factors
- Resilience
- Coping

Dopady

- Consequences
- Harmful experiences
- Benefits

JAKÉ FAKTORY OVLIVŇUJÍ VÝSKYT ONLINE RIZIK?

Zdroj: *Risks and safety on the internet: The perspective of European children* (2011)

VZTAH MEZI ONLINE RIZIKY A POUŽÍVÁNÍM INTERNETU

Figure 102: Children who have encountered one or more online risk factors by children who use the internet daily, by country

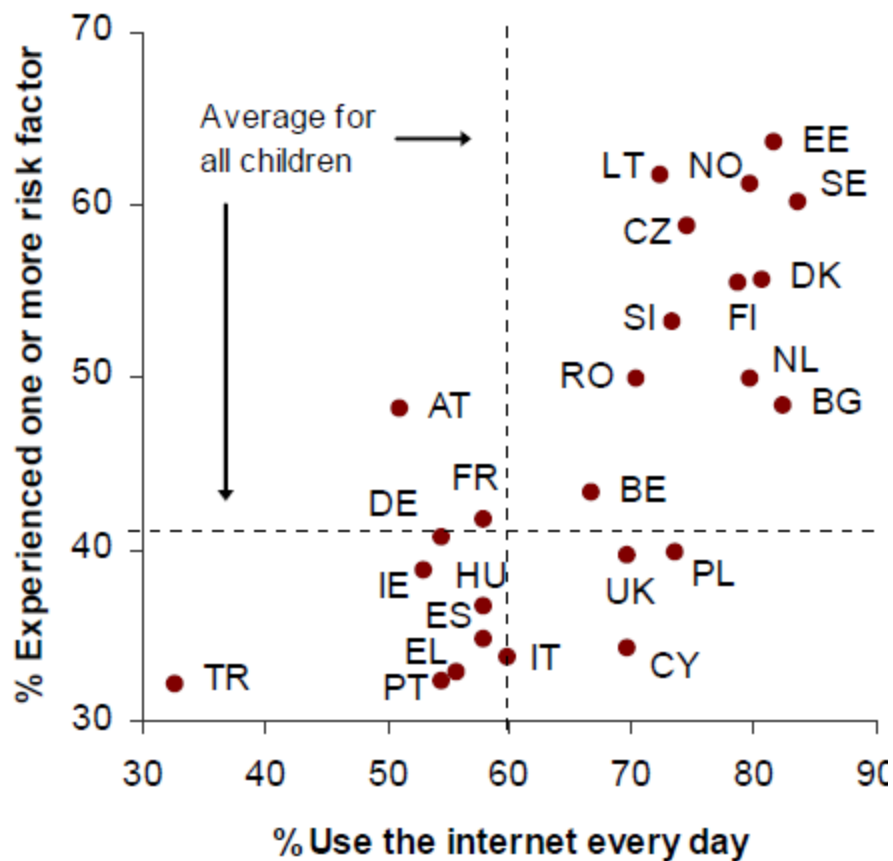
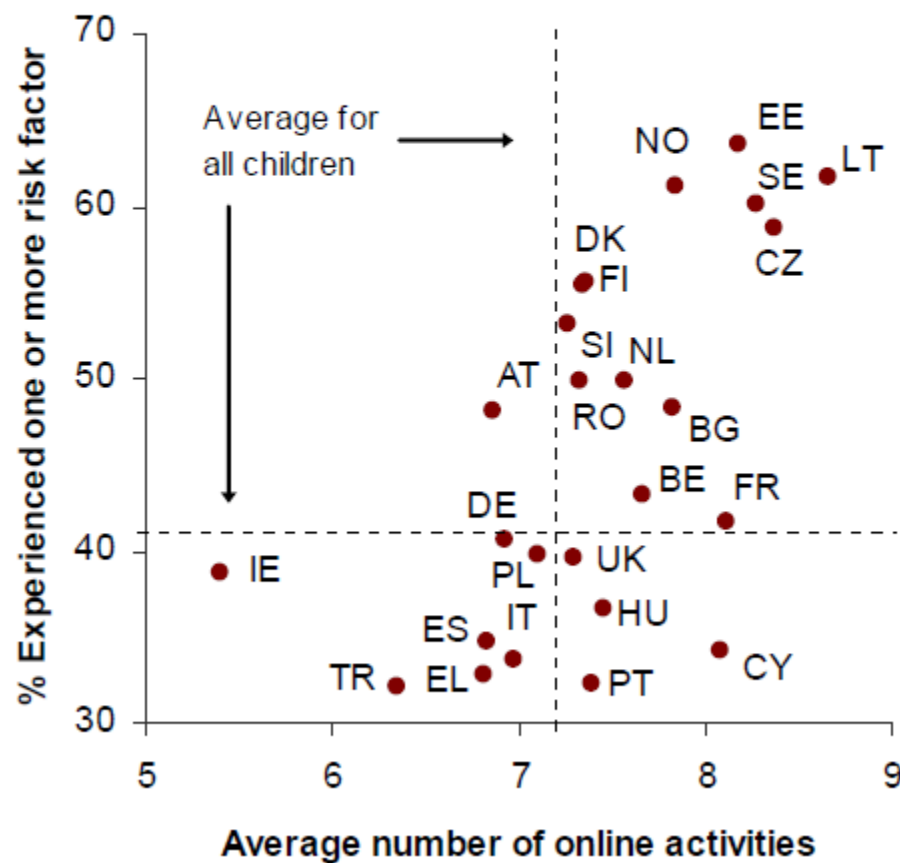

Figure 105: Children who have encountered one or more online risk factors by children's average number of online activities, by country

ONLINE RIZIKA V OBEČNÉM POVĚDOMÍ

Často chápána jako něco

- Co je nové
- Co se objevilo se v důsledku nových médií
- Co vede k nežádoucím negativním dopadům
- Čemu je potřeba zabránit

„NOVÁ RIZIKA“

Je to tak?

šikana

agresivita

interakce s neznámými lidmi

hry

násilí

...?

INTERNETOVÉ PROBLÉMY NEJSOU (VŠECHNY) NOVÉ PROBLÉMY

THE PLUG-IN DRUG

Television, Children,
and the Family
MARIE WINN

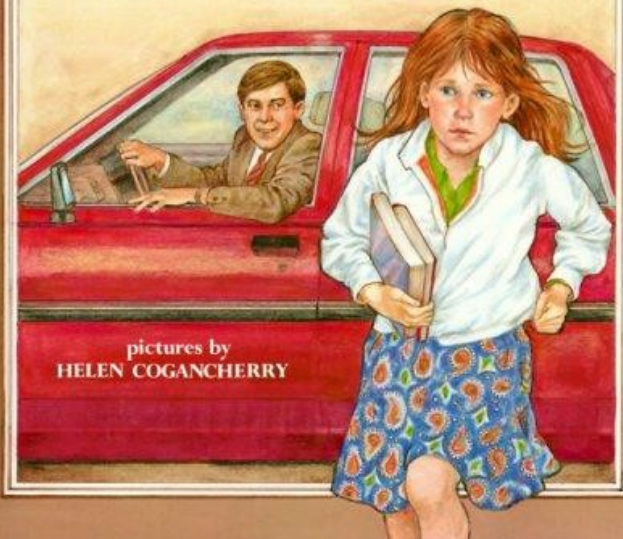
How To Get Rid
of Tv Addiction:
Cure Television
Addiction.

KEVIN THOMPSON

Who Is a Stranger and What Should I Do?

LINDA WALVOORD GIRARD

pictures by
HELEN COGANCHERRY

„NOVÁ RIZIKA“

...nebo něco, co tu bylo, ale co je díky internetu horší

Je to tak?

šikana

agresivita

interakce s neznámými lidmi

hry

násilí

...?

„INTERNETOVÁ RIZIKA“

Bad internet!

„ŠKODLIVÁ RIZIKA“

Rizika jako nežádoucí důsledek internetu

- → omezit/zakázat používání nových médií (nebo konkrétních programů/aplikací)!

Avšak:

- Internet (nová média) jsou nástroj
- Rizikové situace budují rezilienci a dovednosti k řešení problémů

PROČ JE INTERNET TAK DĚSIVÝ?

Je to „jen“ mediální panikou?

Tím, že je pořád nový a teprve nyní nastupuje generace rodičů, kteří už s internetem sami (alespoň z části) vyrůstali?

Marwick & boyd (2009): viditelnost

Staré problémy, které probíhaly víc v soukromí a bylo jednoduché před nimi zavírat oči, jsou najednou díky zaznamenané online interakci vidět – a už je nelze ignorovat

Nicméně pro některé lidi může být jednodušší z toho obvinít médium než snažit se vyřešit „staré“ problémy, které zatím moc řešit neumíme

snaha omezit médium z tohoto úhlu pohledu znamená jen snahu zase stávající problémy zneviditelnit

VIDITELNOST

Viditelnost můžeme využít

Máme zaznamenáno, jak k takovým aktivitám/chování dochází – můžeme díky tomu lépe pochopit dynamiku, motivy, dopady

Můžeme také lépe identifikovat „at-risk“ populaci a všimnout, že se něco (co se dříve dělo v soukromí a beze svědků) děje

LITERATURA

boyd, D., & Marwick, A. (2009). The conundrum of visibility: Youth safety and the Internet. *Journal of Children and Media*, 3, 410-414.

Douglas, M., & Wildavsky, A. (1982). Risk and culture. Berkeley: University of California Press.

Guan, S.A. & Subrahmanyam, K. (2009) Youth Internet use: risks and opportunities. *Current Opinion in Psychiatry*, 22, 351-356.

Livingstone, S. & Haddon, L. (2009). *EU Kids Online: Final report*. LSE, London: EU Kids Online.

Lobe, B., Livingstone, S., Ólafsson, K. and Vodeb, H. (2011) Cross-national comparison of risks and safety on the internet: Initial analysis from the EU Kids Online survey of European children, London: EU Kids Online, LSE.

Smahel, D., Wright, M. F., & Cernikova, M. (2014, in press). Classification of online problematic situations in the context of youths' development. *Communications: European Journal of Communication Research*.

Valkenburg, P.M. & Soeters, K.E. (2001). Children's Positive and Negative Experiences With the Internet: An Exploratory Survey. *Communication Research*, 28, 652-675.